

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

1. ובזמן לא יוריש את יושבי קטרוך ואת יושבי נהלל וישב הכנעני בקרבו ויהי למט: שפטים א ל
2. ובזמן עם דרף נפשו למוח נפתלי על מרומי שדה: שפטים ה יח
3. עמים דר יקראו שם יבחרו ובר צדק כי שפע ימי ייקרו ושפני טמני חול: דברים לג ט
4. כי ענה צווקה תהיה ואשקלון לשעמקה אשרה בצווקה יורשוה ויעקרו תעקרו: צעירי ב ד
5. והסורתי נקמו מפיו ושקציו מבין שניקראו וישארו גם הוא לאלהיו והיה כאלו בידודה ועקרון כיבוט: זכיה ט ז
6. ויצא נבל בני דן מדה ויעלו בני דן ויקחו עם ליש וילכדו אותה ויבי אותה לפי דרכי רשעו אותה וישבו בה ויקראו ללשם דן כשם דן אביהם: דברים יז ט
7. בו אדם יען אשר אמרה ער על ירושלם דאח נשברה דלתות העמים נסבה אלי אקלאה החרבה: יחזקאל כו ב
8. ואמר יי לה שני גנים בכנור וישי לאמים ממעך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב עבד צעיר: בראשית כה כג
9. יחן רשע בל למד עקב בארץ נכחות יעל ובל יראה גאות יי: ישעיהו כו כ
10. אל תתן יי מאוי רשע וממו אל תפק ירומו קלה: תהלים קמ ט

רבינו חננאל

דמיליא כרמא דהרא, פירוש גבוה כשפת הנהר.

שמוכה ראייתה שהיו שם גנות ופרדסים: **דבל הנובץ** (פרושה) טמך בלא דמים אין מועיף. דמני שם יזמו זמני דקד וגול לא מהי כונח: **טראמירות** (ט) וקקסילות. י"מ נמי ענדת כוכבים ומכנה אונן טרמאכי לשון חרפה וקקסילות רוצה לומר בית הכסא נלשון ערז וקסה לומר שאומן מקומות מטופפות יכול ללמוד שם מורה אלא ודאי לשממה יהא נמהרה בימיו ורוצה לומר נמים שמתאספים שם לוועד של עובדי ענדת כוכבים: הא

ואישתכח כויתיי חמת זו מבריא ולמה נקרא שמה חמת על שום חמי מבריא רקת זו ציפורי ולמה נקרא שמה רקת משום דמירלייא כרמא דנהרא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה כינרת דמתיקי פירא כקלא דבינרי אמר רבא מי איכא למאן דאמר רקת לאו מבריא היא והא כי שכיב איניש הכא התם ספדי ליה הכי גדול הוא בששך ושם לו ברקת וכי מסקי ארונא להתם ספדי ליה הכי ארבי ⁶ שרירום וישבי רקת צאו וקבלו הרוני עומק ⁷ כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא ספרנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה אוי לא לה אמרה רקת כי אברה כלי חמדתה אלא אמר ⁸ (רבה) חמת זו חמי גרר רקת זו מבריא כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה רקת ⁹ שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון רבי ירמיה אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה מבריא שיושבת בטבורה של ארץ ישראל ¹⁰ (רבא) אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה מבריא שמוכה ראייתה אמר זעירא קטרון זו ציפורי ולמה נקרא שמה ציפורי שיושבת בראש הנהר בצפור וקטרון ציפורי היא והא קטרון בחלקו של זבולון והוא דכתיב יבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול זבולון מתרעם על מדותיו והה שנאמר ² זבולון עם חרף נפשו למוח מה מעם משום נפתלי על מרומי שדה אמר זבולון לפני הקב"ה רבנו של עולם לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים ונבעות לאחיי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות אמר לו כולן צריכין לך ע"י הלזון שנאמר ³ [עמים הר יקראו] ושפוני טמוני חול תני רב יוסף שפוני זה הלזון טמוני זו מרית חול זו זוכיית לבנה אמר לפני רבנו של עולם מי מודיעני ⁴ אמר לו ⁵ שם יזמו וזמני דקד סימן זה יהא לך כל הנוטל ממך בלא דמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום ואי סלקא דעתך קטרון זו ציפורי אמאי מתרעם על מדותיו והא הוא ציפורי מילתא דעדיפא טובא וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש והאמר ריש לקיש לדידי ¹ חזוי לי זבת חלב ודבש דציפורי והוא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל וכו"ת דלא נפישא דידיה כדאחזה ¹¹ והאמר רב בר חנה אמר רבי יוחנן לדידי חזוי לי זבת חלב ודבש דכל ארעא דישאל והוא כמבי כוכי עד אקרא דתולבקני עשרין ותרתיין פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי אפ"ה שדות וכרמים עדיפא ליה דיקא נמי דכתיב ¹² ונפתלי על מרומי שדה ש"מ אמר רבי אבהו ¹³ ועקרון תעקר זו קטרי בת אדום שהיא יושבת בין החולות והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים וכשנברה מלכות בית חשמונאי ונצחום היו קורין אותה אחידת מגדל ¹⁴ שיר אמר רבי יוסי בר חנינא מאי דכתיב ¹⁵ והסירותי דמיו מפיו ושקציו מבין שיניו ונשאר גם הוא לאלהינו והסירותי דמיו מפיו זה בית ¹⁶ במאי שלחן ושקציו מבין שיניו זה בית גליא שלחן ונשאר גם הוא לאלהינו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום ¹⁷ והיה כאלוף ביהודה ועקרון כיבוסי אלו ¹⁸ טראמירות וקקסיות שבאדום שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים ¹⁹ אמר רבי יצחק ²⁰ לשם זו פמיים עקרון תעקר זו קטרי בת אדום שהיא היתה ממרופולין של מלכים איכא דאמרי דמרבי בה מלכי ואיכא דאמרי דמוקמי מינה מלכי קטרי וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן ישבו שתיהן אל תאמן חרבה קטרי וישבה ירושלים חרבה ירושלים וישבה קטרי תאמן שנאמר ²¹ אמלאה החרבה ²² אם מליאה זו חרבה זו אם מליאה זו חרבה זו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא ²³ ולאום מלאום יאמץ ואמר רבי יצחק מאי דכתיב ²⁴ יוחן רשע בל למד אמר רבי יצחק לפני הקב"ה רבש"ע יוחן עשו אמר לו רשע הוא אמר לו כל למד צדק אמר לו ²⁵ בארץ נכחות יעול אמר לו אם כן בל יראה גאות ה' ואמר רבי יצחק מאי דכתיב ²⁶ אל תתן ה' מאויי רשע וממו אל תפק ירומו סלה אמר יעקב לפני הקב"ה רבנו של עולם אל תתן לעשו הרשע תאות לבו וממו אל תפק זו גרממא

כונח: דברים יז ט

ואישתכח כוויי גרמי: רקסא דנהרא. שפת הנהר גבוה מן הנהר אף ציפורי יושבת בראש הנהר: כי שכיב איניש הכא. כשמת אדם גדול צבול: ספדי ליה הסם. נטבריא: ששך. צבול צמיון א"ת ב"ש: ושם לו כרמס. יאל לו שם נטבריא: ופי מסקי ארון. של מת מצבול לקוברו נטבריא: אמרו הכי. הספדין קורין בשווקים צבולן הוא גילאלו לקראת המת: אוהבי שרידים. אוהבי ישראל: יושבי רקת לאו וקבלו הרוני עומק. מתי צבול העמוקה: ר' זירא עלה מצבול לארץ ישראל ומת שם נטבריא: [ארץ זבי. ארץ] ישראל: גידלה שעשועים. של שנער: כעניניה. כאלמנתייה: לא הוריש את יושבי קטרון. שמה לחלקו ונער על מה שאמר הקב"ה לא תמיה כל נשמה שאלוהי ונתן לגור שם צנייהם ולהעלות להם מס: על מדוסיו. על מזלו שנמדד לו מן השמים מדה שאלוהי חפץ בה: כולן צריכין לך. כל אחיך יהו צריכין לך: על ידי הלזון. הלזון עולה מן הים להרים וזבועין דמיו תכלת ונמכר דמים יקריט: עמיס הר יקראו. מכל השנעטים יתקבלו לקנות שפוני טמוני חול: שפוני זה הלזון. שהוא דבר חשוב. ספון חשוב נלשון כרימא: עריס. דג שקורין טוויניא: וזוכים לנכס. היואל מן החול כדלמך ביוליות השנת (שנת טו): וחול של זבולון חשוב משאר חולות וראוי לזכוריה לנכס: מי מודיעני. על זאת לתת לי דמים: כל המוצא חלזון וטוטלו בלא דמים אינו מלליח: ¹ שם יזמו וזמני דקד. כאשר אסור גול בעולה כן לא יגולו ממך כלום שאם יטול שיה פרוטה בלא דמים תתקלקל הצניעה והחול ולא יעיל כלום: וכן חלב ודבש. העמים אוכלין חלבים והדבש נוטף מהן והחלב זכ מן העמים וענשים כמין נחל: ששה עשר מיל. ד' פרסאות: לדידי חזוי לי זכס חלב ודבש דכל ארץ ישראל. בכל מקום שהוא שם. ואם זאת לרפוי יתד היו כמני כוכי עד אקרא דתולבקני שם מקום: אקרא. מקום מעבר הנהר ובלע"ז פורטיו: עדיפי ליה. חגיגי ליה: יתד פקועה. לרעה: אחידת מגדל שיר. כנושת מגדל שיר: והסירותי דמיו מפיו וגו'. גבי לור כתיב שהוא ראש לחדום: גליא ² במאי ראשי ע"ז הם לחדום: כיבוסי. היא ירושלים: והיא אדום לאלוסי יהודה ועקרון מהיה בית תלמוד בירושלים: ³ לטס. עיר שכיבוש בני דן: זו פמיים. שמשם ירדן יואל כדלמך מר ירדן יואל ממערת פמיים (כנורות דף נה): מטרופולין. לשון יון ארמא של מלכות. מטר'א אס. פולין לשון שררה כדלמך מר עד שצלו דיפולי מהעיר שני שרים (תענית דף י"ז): דמרבי. שמגדלן. שם בני מלכים: אמלאה החרבה. רישא דקרא יען אמרה לור על ירושלים אמלאה החרבה עכשו אמלאה מחורבתה: ⁴ רשע. זה עשו: בארץ נכחות יעול. את ירושלים יחריב: אמר יצחק להקב"ה יוחן רשע זה ⁵ עשו אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הוא: אמר. יצחק: כל למד דקד. כלומר אין חלם יכול ללמד עליו דקד: אמר לו. הקב"ה: בארץ נכחות יעול. כלומר עמד להתריב את ארץ ישראל: אמר. יצחק אס כן כל יראה גאות ה': וממו אל

ספק. מן תוליותו נמחירו. ומס כמין טעמת גדול * שנתנים בחוטמה של אנקה ונמשכת בו ומתוך חוקה אינה משתמרת כי אס בו: גרממא

ואישתכח כוויי גרמי: רקסא דנהרא. שפת הנהר גבוה מן הנהר אף ציפורי יושבת בראש הנהר: כי שכיב איניש הכא. כשמת אדם גדול צבול: ספדי ליה הסם. נטבריא: ששך. צבול צמיון א"ת ב"ש: ושם לו כרמס. יאל לו שם נטבריא: ופי מסקי ארון. של מת מצבול לקוברו נטבריא: אמרו הכי. הספדין קורין בשווקים צבולן הוא גילאלו לקראת המת: אוהבי שרידים. אוהבי ישראל: יושבי רקת לאו וקבלו הרוני עומק. מתי צבול העמוקה: ר' זירא עלה מצבול לארץ ישראל ומת שם נטבריא: [ארץ זבי. ארץ] ישראל: גידלה שעשועים. של שנער: כעניניה. כאלמנתייה: לא הוריש את יושבי קטרון. שמה לחלקו ונער על מה שאמר הקב"ה לא תמיה כל נשמה שאלוהי ונתן לגור שם צנייהם ולהעלות להם מס: על מדוסיו. על מזלו שנמדד לו מן השמים מדה שאלוהי חפץ בה: כולן צריכין לך. כל אחיך יהו צריכין לך: על ידי הלזון. הלזון עולה מן הים להרים וזבועין דמיו תכלת ונמכר דמים יקריט: עמיס הר יקראו. מכל השנעטים יתקבלו לקנות שפוני טמוני חול: שפוני זה הלזון. שהוא דבר חשוב. ספון חשוב נלשון כרימא: עריס. דג שקורין טוויניא: וזוכים לנכס. היואל מן החול כדלמך ביוליות השנת (שנת טו): וחול של זבולון חשוב משאר חולות וראוי לזכוריה לנכס: מי מודיעני. על זאת לתת לי דמים: כל המוצא חלזון וטוטלו בלא דמים אינו מלליח: ¹ שם יזמו וזמני דקד. כאשר אסור גול בעולה כן לא יגולו ממך כלום שאם יטול שיה פרוטה בלא דמים תתקלקל הצניעה והחול ולא יעיל כלום: וכן חלב ודבש. העמים אוכלין חלבים והדבש נוטף מהן והחלב זכ מן העמים וענשים כמין נחל: ששה עשר מיל. ד' פרסאות: לדידי חזוי לי זכס חלב ודבש דכל ארץ ישראל. בכל מקום שהוא שם. ואם זאת לרפוי יתד היו כמני כוכי עד אקרא דתולבקני שם מקום: אקרא. מקום מעבר הנהר ובלע"ז פורטיו: עדיפי ליה. חגיגי ליה: יתד פקועה. לרעה: אחידת מגדל שיר. כנושת מגדל שיר: והסירותי דמיו מפיו וגו'. גבי לור כתיב שהוא ראש לחדום: גליא ² במאי ראשי ע"ז הם לחדום: כיבוסי. היא ירושלים: והיא אדום לאלוסי יהודה ועקרון מהיה בית תלמוד בירושלים: ³ לטס. עיר שכיבוש בני דן: זו פמיים. שמשם ירדן יואל כדלמך מר ירדן יואל ממערת פמיים (כנורות דף נה): מטרופולין. לשון יון ארמא של מלכות. מטר'א אס. פולין לשון שררה כדלמך מר עד שצלו דיפולי מהעיר שני שרים (תענית דף י"ז): דמרבי. שמגדלן. שם בני מלכים: אמלאה החרבה. רישא דקרא יען אמרה לור על ירושלים אמלאה החרבה עכשו אמלאה מחורבתה: ⁴ רשע. זה עשו: בארץ נכחות יעול. את ירושלים יחריב: אמר יצחק להקב"ה יוחן רשע זה ⁵ עשו אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הוא: אמר. יצחק: כל למד דקד. כלומר אין חלם יכול ללמד עליו דקד: אמר לו. הקב"ה: בארץ נכחות יעול. כלומר עמד להתריב את ארץ ישראל: אמר. יצחק אס כן כל יראה גאות ה': וממו אל

גילוי הש"ס

רש"י ד"ה ופשוט בו, שנתנים בחוטמה של אנקה. שנת דף פ"ב:

הנהרות הב"ח
(א) נ"מ מ' מודיעני על זאת אמר לו וכו' שכל היטול: (ב) שם דמיו מפיו זה בית כריא שלחן: (ג) רש"י ד"ה גליא וברואי ראשי: (ד) ד"ה אמלאה וכו' מחורבתה הידי וחכי מ"ה יוחן רשע: (ה) חרבה חרבה טראמירות י"מ נמי מילי וכו' וקקסיות י"מ נמי מילי וכו' מקומות מטופפות יטולו ללמוד וכו' וקקסיות דהנה ורצה לומר כתיב כיב עין כשנת דף ק"י ופ"ק דע"ז דף י"ט פ"ב:

לעזרי רש"י

טוויניא. טינה. פורטיו (פורטיו). נבל. מטר'א. אס.

מוסף רש"י

כי נח נפשיה דרבי זירא. רבי זירא היה מגדל וכן טול וגול בארץ ישראל והיה דקלמך ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי בירדה שעשועיה. ואכסי קרי ליה רבי זירא וכן זירא מורק כיה: אוי נא לה אמרה רקת. יטלה לומר קן רקת היא כעיה (שם). כמבי כוכי עד אקרא דתולבקני. עשפזר לך (כחובות פ"ב). ופוחיא. רומם ונכחות יעול. אמלאה החרבה. רישא דקרא יען אמרה לור על ירושלים אמלאה החרבה עכשו אמלאה מחורבתה: ⁴ רשע. זה עשו: בארץ נכחות יעול. את ירושלים יחריב: אמר יצחק להקב"ה יוחן רשע זה ⁵ עשו אמר לו הקדוש ברוך הוא רשע הוא: אמר. יצחק: כל למד דקד. כלומר אין חלם יכול ללמד עליו דקד: אמר לו. הקב"ה: בארץ נכחות יעול. כלומר עמד להתריב את ארץ ישראל: אמר. יצחק אס כן כל יראה גאות ה': וממו אל